

การปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการโดยใช้กฎหมายคณะสงฆ์ ในการกำกับดูแลความสงบเรียบร้อยภายในวัด*

SANGHA LAW AND ROLES AND DUTIES OF ECCLESIASTICAL OFFICIAL
FOR CALM AND ORDERLY MANAGEMENT IN TEMPLE

นรา บรรลิจิตกุล, ปนัดดา รักษาแก้ว

Nara Bunlikitkul, Panadda Raksakaeo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: nara.bun@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้เป็นการศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการโดยใช้กฎหมายคณะสงฆ์ในการกำกับดูแลความสงบเรียบร้อยภายในวัด พบว่า การปฏิบัติหน้าที่ในฐานะพระสังฆาธิการ คือ พระสงฆ์ที่ได้รับภาระ ธุระในการจัดการและปกครองวัด หรือศาสนสมบัติในพื้นที่ที่ได้รับให้ปกครอง ซึ่งในการปกครองวัดต้องมีทั้งความรู้ ความสามารถ และมีการใช้พระธรรมวินัย หรือหลักการบริหารทางพระธรรมวินัยเป็นบทบัญญัติเพื่อให้การปกครองคณะสงฆ์นั้นเป็นไปด้วยความเรียบร้อยตามหลักธรรมาภิบาลในการปกครองในพระพุทธศาสนาที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติไว้ในพระไตรปิฎก โดยต่อมาเพื่อพระพุทธศาสนาเข้ามาในประเทศไทยการบวชในพระพุทธศาสนานั้นล้วนมีมากขึ้น จะใช้พระธรรมวินัยเหมือนเดิมก็อาจจะควบคุมได้ จึงจำเป็นต้องใช้กฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระสงฆ์เข้ามาปกครอง กำกับดูแล เพื่อให้พระสงฆ์ และวัดมีความสงบเรียบร้อยดีงาม ทั้งกฎหมายพระธรรมวินัย กฎหมายพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ทำให้การจัดการปกครองในพระพุทธศาสนานั้นเป็นไปอย่างเหมาะสม และทำให้ประชาชนนั้นเกิดความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การปฏิบัติหน้าที่; พระสังฆาธิการ; กฎหมายคณะสงฆ์; ความสงบเรียบร้อย

Abstract

This academic article is an Education the performance of the duties of the Bishop using the Sangha Law to supervise order in the temple found that the performance of duties as a priest is that the monks are burdened with the management and administration of the temple or the religious treasures in the area where they are given to govern. The Dharma Discipline or the Principles of Dharma Discipline Administration are used as provisions to ensure that the administration of the monastic community is in accordance with the principles of management in Buddhism that the Blessed One has stipulated in the Tripitaka. Later, for Buddhism to come into Thailand, Buddhist ordination increased. Therefore, it is necessary to use various laws related to monks to govern. Supervision to ensure that the monks and temples have good order and order, including the Dharma Discipline Law and the Sangha Act, so that the management of government in Buddhism is appropriate and makes the people have more faith in Buddhism.

Keywords: Duty Performance; Sanghadhikara; Sangha Law; Peace

บทนำ

ในการดูแลวัดในพระพุทธศาสนา หรือศาสนสถานนั้นเป็นหน้าที่ของชาวพุทธทุกคน ซึ่งในฐานะเป็นพุทธมามกะ เป็นผู้ที่ยกย่องปฏิบัติในกิจการพระพุทธศาสนาให้มีความมั่นคงในพระพุทธศาสนาให้ยาวนาน โดยมีส่วนร่วมดูแลให้เกิดความสมดุลของการพัฒนาวัดในพระพุทธศาสนา ซึ่งการดูแลศาสนสถานนั้น ผู้ที่มีหน้าที่โดยตรงคือ พระสงฆ์ผู้เป็นศาสนทายาทสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาและคอยเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าให้เหล่าชาวพุทธนั้นได้เข้าใจในหลักการที่ดีในทางพระพุทธศาสนา แต่ในการจะพัฒนาศาสนสถานได้ล้วนขึ้นอยู่กับชาวพุทธผู้มีศรัทธาในพระพุทธศาสนาที่จะคอยให้ความช่วยเหลือ โดยในการดูแลวัดในพระพุทธศาสนาหรือมีหน้าที่ตามกฎหมายนั้น คือ พระสังฆาธิการ หรือเจ้าอาวาส ผู้มีหน้าที่ในการปกครองวัด และพระภิกษุสงฆ์ซึ่งอยู่ในพื้นที่อาวาสของตน แต่ในการจะทำหน้าที่ต่าง ๆ นั้นล้วนขึ้นอยู่กับพระสังฆาธิการทั้งสิ้น โดยเจ้าอาวาสจำเป็นต้องมีการแต่งตั้ง “ไวยาวัจกร” เพื่อมาดูแลผลประโยชน์ของวัดในการจัดการเกี่ยวกับศาสนสมบัติของวัดตามกฎหมาย เพราะว่าวัดนั้นมีสถานะเป็น “นิติบุคคล” ซึ่งผู้เขียนนั้นได้เข้าไปศึกษาเกี่ยวกับการจัดการวัดในพระพุทธศาสนาทำให้เกิดความเข้าใจในหลักการบริหารจัดการของวัดในพระพุทธศาสนาว่ามีการบริหารจัดการอย่างไรบ้าง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจในพระพุทธศาสนาหรือเกี่ยวข้องกับกฎหมายพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลภายในวัดตามความเข้าใจของ

ความสนใจว่ามีการดูแลอย่างไรเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยดีงาม และทำให้ประชาชนนั้นเกิดความศรัทธาต่อวัดในพระพุทธศาสนา รวมทั้งคอยอุปถัมภ์คุ้มครองพระพุทธศาสนาให้มีอายุยาวนานในการสืบต่อพระพุทธศาสนาต่อไป

หน้าที่พระสังฆาธิการ

สำหรับพระสังฆาธิการนั้นมีหน้าที่ในการปกครองคณะสงฆ์ในพื้นที่ที่ได้รับมอบหมายตามลำดับชั้น คือ เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะภาค และเจ้าคณะใหญ่หน (พระครูธรรมธรสาธิต ฐิตปุณฺณ, 2558) โดยในแต่ละตำแหน่งนั้นมีหน้าที่ควบคุมและกำกับดูแลที่แตกต่างกันออกไป โดยเฉพาะเจ้าอาวาสซึ่งมีหน้าที่กำกับดูแลพระภิกษุสามเณร และศิษย์ในสำนักของตน ซึ่งต้องมีหน้าที่ในการบริหารจัดการให้มีความเรียบร้อยดีงามตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากคณะผู้ปกครองที่อยู่เหนือตนตามลำดับชั้นเพื่อให้เป็นไปเพื่อความเคารพและมีความศรัทธาของสาธุชน เจ้าอาวาสซึ่งมีหน้าที่เป็นพระสังฆาธิการในตำแหน่งต้องดูแลให้เกิดความสงบเรียบร้อย ไม่นำมาซึ่งความเสื่อมเสียมาสู่สำนัก หรือวัดของตน โดยต้องมีการพัฒนาและกำกับดูแลตามความรู้ความสามารถเพื่อที่จะทำให้วัดเป็นสถานที่ในทางสงบ ร่มเย็น ซึ่งในทางพระพุทธศาสนานั้น “พระสังฆาธิการ” หมายถึง พระภิกษุผู้ทำงานโดยสิทธิขาดในทางคณะสงฆ์ หรือ พระภิกษุผู้ทำงานคณะสงฆ์โดยมีอำนาจเต็มตามตำแหน่ง (วัดโมลีโลกยาราม, 2562) โดยพระสังฆาธิการต้องมีอำนาจเต็มทั้งในการบริหารจัดการวัด ซึ่งวัดเป็นศาสนสถาน และเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย โดยพระสังฆาธิการนั้นถือเป็นเจ้าพนักงานของรัฐตามกฎหมาย ที่จะต้องมีการจัดการให้ศาสนสถานซึ่งเป็นสถานที่ที่ประชาชนส่วนใหญ่ให้ความเคารพบูชา มีความศรัทธาเชื่อมั่นในพระพุทธศาสนา และพระสังฆาธิการต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อให้พระภิกษุสงฆ์ที่อยู่ในการปกครองของตนนั้นให้ความเชื่อมั่น โดยเฉพาะการปฏิบัติตนที่ดีในการเป็นพระสังฆาธิการ ซึ่งในตำแหน่งพระสังฆาธิการนี้มีข้อปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับพระสังฆาธิการ เรียกว่า “จริยาพระสังฆาธิการ” หมายถึง ข้อที่พระสังฆาธิการต้องปฏิบัติตาม ซึ่งบัญญัติไว้เพื่อเป็นหลักควบคุมพระสังฆาธิการ โดยมีบทบัญญัติ (สถาบันพระสังฆาธิการ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2558) ดังนี้

1. จริยา ข้อที่ 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51 โดยทั้ง 8 ข้อนี้ เป็นจริยาที่พระสังฆาธิการต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เพราะละเมิดแล้ว ย่อมได้รับโทษฐานละเมิดจริยา
2. การรักษাজริยาพระสังฆาธิการ ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องมีการปฏิบัติตามคำสั่งตามลำดับชั้น ทั้งข้อที่ 52 และข้อที่ 53 เพราะจะต้องมีการพิจารณาเมื่อมีการละเมิดจริยาพระสังฆาธิการ

ดังนั้น ตำแหน่งพระสังฆาธิการ จึงเป็นตำแหน่งที่มีอำนาจในการปกครองสงฆ์เพื่อให้เป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อยตามลำดับชั้น และตามอำนาจหน้าที่ที่ได้รับ และเพื่อสนองงานคณะสงฆ์ให้มีความเรียบร้อย และนำมาซึ่งความเคารพ ศรัทธาของประชาชนส่วนใหญ่

ที่เคารพนับถือพระพุทธศาสนาให้มีความเชื่อมั่นในหลักคำสอน และหลักการปฏิบัติของพระพุทธศาสนา และมีความมั่นคงในอนาคตต่อไปให้ยาวนาน

กฎหมายคณะสงฆ์

สำหรับการบริหารจัดการคณะสงฆ์ในประเทศไทยนี้ เพื่อให้การบริหารจัดการคณะสงฆ์นั้นเป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม เป็นที่น่าศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาของชาวพุทธทุกคน จึงจำเป็นต้องมีกฎหมายเพื่อคุ้มครองพระพุทธศาสนา และกฎหมายควบพระสงฆ์ให้อยู่ในกรอบของพระธรรมวินัย โดยมีการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 ไว้จำนวน 4 ฉบับ และมีการปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้กฎหมายในการบริหารจัดการคณะสงฆ์นั้นสามารถดูแลความประพฤติของพระสงฆ์ในประเทศนี้ได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งในกฎหมาย (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2562) พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 มีทั้งหมด 8 หมวด คือ

หมวด 1 ว่าด้วยเรื่อง สมเด็จพระสังฆราช

หมวด 2 ว่าด้วยเรื่อง มหาเถรสมาคม

หมวด 3 ว่าด้วยเรื่อง การปกครองคณะสงฆ์

หมวด 4 ว่าด้วยเรื่อง นิคหกรรมและการสละสมณเพศ

หมวด 5 ว่าด้วยเรื่อง วัด

หมวด 6 ว่าด้วยเรื่อง ศาสนสมบัติ

หมวด 7 ว่าด้วยเรื่อง บทกำหนดโทษ

หมวด 8 ว่าด้วยเรื่อง เบ็ดเตล็ด

โดยในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ทั้ง 8 หมวดนี้ ส่วนที่มีความสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการมากที่สุด คือ หมวด 3 ว่าด้วยเรื่องของการปกครองคณะสงฆ์ หมวด 5 ว่าด้วยเรื่อง วัด และหมวด 6 ว่าด้วยเรื่อง ศาสนสมบัติ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับพระสังฆาธิการ โดยมีหน้าที่บริหารจัดการ และปกครองวัด รวมทั้งพระสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม ซึ่งในกฎหมายนี้ ยังรวมไปถึงการควบคุมคณะสงฆ์ในเขตปกครองของพระสังฆาธิการในแต่ละระดับชั้น ซึ่งมีการออกกฎ ระเบียบที่นอกจากพระธรรมวินัย เพื่อให้การดำรงอยู่ของพระสงฆ์มีความสอดคล้องกับยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเมือง และวัฒนธรรม (พระครูโกศลศาสนวงศ์ (เลื่อน มนต์ธีรวัชร), 2560) โดยในกฎหมายพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ที่เกี่ยวข้องกับการปกครองของพระสังฆาธิการนั้น ตามมาตรา 20 คณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม และในการปกครองคณะสงฆ์จำเป็นที่จะต้องมีการปกครองตามลำดับชั้น ในมาตรา 21 และมาตรา 22 ซึ่งในส่วนของการบริหารจัดการวัดนั้น ตามมาตรา 36 วัดหนึ่งให้มีเจ้าอาวาสรูปหนึ่ง และถ้าเป็นการสมควรจะให้มีรองเจ้าอาวาสหรือ

ผู้ช่วยเจ้าอาวาสด้วยก็ได้ โดยในกฎหมายพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 นั้นเจ้าอาวาสมีหน้าที่ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2562) ดังนี้

1. บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี
2. ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิต และคฤหัสถ์ที่มีอยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่งของมหาเถรสมาคม
3. เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์
4. ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

และที่สำคัญกว่านั้นการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ต้องเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และมีเสถียรภาพในการปกครองคณะสงฆ์เพื่อกำกับดูแลให้มีระบบ ระเบียบตามคำสั่งในการปกครองในแต่ละลำดับชั้น ตามบริบทในแต่ละพื้นที่การปกครองโดยกฎหมายคณะสงฆ์ หรือพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ เป็นกฎหมายที่มีการนำมาใช้ควบคุมพระสงฆ์ให้การปฏิบัติอยู่ในกรอบของการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งพระสงฆ์ เพื่อให้การบริหารจัดการในแต่ละลำดับ เป็นไปเพื่อความบริสุทธิ์ให้เกิดความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ไม่ให้เกิดความเสื่อมเสียต่อองค์กรพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นองค์กรที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่ให้การเคารพนับถือ และเป็นศาสนาที่อยู่คู่กับประชาชนชาวพุทธมาอย่างยาวนาน จึงต้องมีกฎหมายพระราชบัญญัติเพื่อให้การประพฤติปฏิบัติศาสนกิจของพระสงฆ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และในส่วนของการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับพระสงฆ์จำเป็นต้องมีการจัดการอย่างเหมาะสม และมีความรอบคอบ โดยในมาตรา 40 พระราชบัญญัติคณะสงฆ์กล่าวว่า “ศาสนสมบัติแบ่งออกเป็นสองประเภท” คือ 1. ศาสนสมบัติกลาง 2. ศาสนสมบัติของวัด ซึ่งการดูแลรักษาต้องมีการดูแลรักษาอย่างมีระบบโดยมีระเบียบจัดการอย่างเหมาะสม เพราะเป็นสมบัติที่ประชาชนให้ไว้ในพระพุทธศาสนา โดยถือว่าเป็นศาสนสมบัติ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2562) และไม่สามารถนำไปเป็นของผู้ใดผู้หนึ่งได้ ต้องเป็นของศาสนาเท่านั้น และเจ้าอาวาส หรือพระสงฆ์ที่เกี่ยวข้องต้องมีการดูแลอย่างดี

ดังนั้น กฎหมายคณะสงฆ์ หรือพระราชบัญญัติคณะสงฆ์นั้นจึงมีส่วนสำคัญในการกำกับดูแลความเรียบร้อย หรือรักษาความสงบเรียบร้อยภายในวัดเพื่อให้การบริหารจัดการของพระพุทธศาสนาเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีเสถียรภาพตามพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ของพระสงฆ์ให้มีความมั่นคงของการดำรงอยู่ในพระพุทธศาสนาต่อไปในอนาคต และเพื่อให้เกิดความศรัทธาในหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า รวมทั้งพระสงฆ์อันเป็นสาวกผู้เผยแผ่คำสอนแก่ชาวพุทธทุกคน รวมทั้งควบคุมการปฏิบัติตนของคณะสงฆ์ให้อยู่ในกรอบพระธรรมวินัย และมีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ให้ความสอดคล้องเป็นไปด้วยความดีงามต่อไป

การปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการโดยใช้กฎหมายคณะสงฆ์ในการกำกับดูแลความสงบเรียบร้อยภายในวัด

ในการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการโดยใช้กฎหมายคณะสงฆ์ในการกำกับดูแลความสงบเรียบร้อยภายในวัด ซึ่งสิ่งสำคัญที่สุดคือการปฏิบัติหน้าที่ให้มีความเรียบร้อยของพระสังฆาธิการ โดยจะต้องไม่ละเมิดจริยาพระสังฆาธิการ อันเป็นกฎหมายพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่ควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการไว้ตามลำดับชั้น ในการใช้กฎหมายพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ในการกำกับดูแลความเรียบร้อยนั้น พระสังฆาธิการซึ่งเป็นเจ้าพนักงานของรัฐตามกฎหมาย ต้องปฏิบัติตนให้เหมาะสมและมีการใช้อำนาจในการปกครองอย่างเหมาะสมและเป็นไปตามระเบียบการปฏิบัติตามมาตรา 38 ว่าด้วยเรื่องอำนาจของเจ้าอาวาสมีดังนี้ 1. ห้ามบรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งมิได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัด 2. สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปเสียจากวัด 3. สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรืออาศัยพำนักในวัด ทำงานภายในวัด หรือให้ทำทัฬหีบทนหรือให้ขอขมา ในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้นประพฤติผิดคำสั่งเจ้าอาวาสซึ่งได้สั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม (พีระพงษ์ มีพงษ์ธรรม, 2559) รวมทั้งมีการดูแลพระสงฆ์ในขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบตามกฎหมายมหาเถรสมาคม ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2541 ซึ่งพระสังฆาธิการมีหน้าที่รับผิดชอบกิจการคณะสงฆ์ 6 ประการ (พระสุระ สนิทชัย และรชพล ศรีขาวรส, 2562) ดังนี้

1. ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยกฎหมายมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบคำสั่ง มติ ประกาศพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชหรือคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน
2. ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดังตามการศาสนศึกษา การศึกษา สงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ให้ดำเนินไปได้ด้วยดี
3. ระวังอธิกรณ์ วินิจฉัย การลงนิคหกรรมข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะตำบล
4. แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ
5. ควบคุม บังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาสตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตนและชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย
6. ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

โดยพระสังฆาธิการส่วนใหญ่นั้นเริ่มต้นจากการเป็นเจ้าอาวาสวัดใดวัดหนึ่งเพื่อควบคุมพระสงฆ์ในอาณาเขตพื้นที่ของตน แต่เมื่อได้รับโอกาสในการปกครองคณะสงฆ์ในพื้นที่นั้น

เป็นเวลานาน และผู้บังคับบัญชานั้นเห็นความสามารถในการปกครองคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสหรือพระสังฆาธิการรูปนั้น และในช่วงดังกล่าวในพื้นที่นั้นขาดพระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งที่สูงขึ้นหรือผู้ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการในขณะนั้นได้รับการเลื่อนตำแหน่ง หรือมีอายุมาก ผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจเหนือกว่าก็อาจมีการพิจารณาให้พระสังฆาธิการรูปนั้นเลื่อนตำแหน่งขึ้นไปอีกเพื่อปกครองพระสงฆ์หรือคณะสงฆ์นั้นให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยตามความรู้ความสามารถ หรือตามตำแหน่งที่ได้รับการพิจารณานั้นด้วย แต่การปฏิบัติหน้าที่พระสังฆาธิการจำเป็นต้องเป็นผู้จรรโลงพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนดูแลความประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุสามเณร โดยมีให้ออกนอกพระธรรมวินัย (พระอตุลย์ กุสลจิตโต (ภักดีกุล), 2561) และในการปกครองหรือปฏิบัติหน้าที่พระสังฆาธิการนั้นจำเป็นต้องมีความเข้าใจในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ตามมาตรา 45 โดยให้ถือว่า พระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์และไวยาวัจกรเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา (พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505, 2505) โดยในการปฏิบัติหน้าที่พระสังฆาธิการของพระสงฆ์เป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยได้รับมอบหมายจากคณะสงฆ์ และมีคฤหัสถ์ซึ่งเป็นไวยาวัจกรโดยการแต่งตั้งจากพระสังฆาธิการซึ่งมีหน้าที่ทำการแทนเจ้าอาวาสหรือพระสังฆาธิการในการปฏิบัติในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทางโลก เช่น คดีความที่พระสงฆ์หรือคณะสงฆ์ไม่สามารถทำได้ จึงให้มีตำแหน่งดังกล่าวขึ้นและการปฏิบัติหน้าที่พระสังฆาธิการนั้นจำเป็นต้องปฏิบัติตามคำสั่งของมหาเถรสมาคมเมื่อมีคำสั่งใด ๆ เกิดขึ้น ซึ่งพระสังฆาธิการนั้นต้องมีหน้าที่ ช่วยบำบัดทุกข์ บำรุงสุข มีการสอดส่อง หรือคอยดูแลความประพฤติของบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีอยู่ในวัด หรือมีการพำนักอาศัยอยู่ในวัด ให้มีการประพฤติดี และประพฤติชอบ ดังนี้ 1. ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย 2. ปฏิบัติตามกฎหมายมหาเถรสมาคม 3. ปฏิบัติตามข้อบังคับมหาเถรสมาคม 4. ปฏิบัติตามระเบียบมหาเถรสมาคม 5. ปฏิบัติตามคำสั่งมหาเถรสมาคม (อินตา ศิริวรรณ, 2556) โดยพระสงฆ์ที่อยู่ภายใต้ในการจัดการปกครองของพระสังฆาธิการนั้น ต้องมีการเคารพกฎหมาย และพระธรรมวินัยเพื่อให้เกิดการสมัคสมานสามัคคีกัน ในการเป็นพระภิกษุสงฆ์ซึ่งเป็นศาสนทายาทในการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้เกิดความศรัทธาเลื่อมใสต่อประชาชนผู้ที่เคารพนับถือพระพุทธศาสนา

ดังนั้น การปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการโดยใช้กฎหมายคณะสงฆ์ในการกำกับดูแลความสงบเรียบร้อยภายในวัด เป็นการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะพระสังฆาธิการ ซึ่งพระสังฆาธิการนั้น คือ พระสงฆ์ที่ได้รับการ ฐานะในการบริหารจัดการในการปกครองวัด หรือศาสนสมบัติในพื้นที่ อาณาเขตของตนที่ได้รับจากผู้บังคับบัญชาที่อยู่เหนือตนให้ปกครองวัด โดยเป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม เพื่อเป็นการสร้างความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระพุทธศาสนาโดยใช้กฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามาปกครอง กำกับดูแล เพื่อให้วัดมีความสงบเรียบร้อยดีงามทั้งกฎหมายพระธรรมวินัย กฎหมายพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ตามหมวดหมู่ และมาตราต่าง ๆ ที่ปรากฏในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ทั้ง 4 ฉบับ อันนำไปสู่ความเรียบร้อย มีระเบียบ ตามที่มหาเถรสมาคมนั้นได้กำหนดไว้

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สำหรับองค์ความรู้เกี่ยวกับ การปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการโดยใช้กฎหมายคณะสงฆ์ในการกำกับดูแลความสงบเรียบร้อยภายในวัด ผู้เขียนได้ทำการสังเคราะห์ และอธิบายไว้ดังนี้

สร้างรูปแบบการพัฒนา คือ ในการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งพระสังฆาธิการสิ่งสำคัญนั้นผู้ที่ได้รับการพิจารณาให้รับหน้าที่ดูแลในตำแหน่งนี้ต้องมีแนวคิดในการพัฒนาให้พระพุทธศาสนานั้นมีความเจริญก้าวหน้าและมีความสถาพรในบวรพระพุทธศาสนาสืบไปอย่างยาวนาน

สร้างศรัทธาสู่สังคม คือ การสร้างความศรัทธานั้นเป็นส่วนหนึ่งของการจะรักษาพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนในฐานะพุทธบริษัท 4 และเป็นสาวกของพระพุทธศาสนาได้อย่างไร พระสังฆาธิการจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องตระหนักถึงการที่จะสร้างศรัทธาในเกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาให้คงอยู่สืบไปในสังคมยุคปัจจุบัน

สร้างความนิยมในการปฏิบัติ คือ พระสังฆาธิการที่ดีจำเป็นจะต้องรู้จักการประพฤติปฏิบัติศาสนกิจในพระพุทธศาสนา คือ การคงสมณสาธูปในบวรพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ดีให้พระพุทธศาสนายังคงเป็นที่นิยมในสังคม ซึ่งต้องมีการปฏิบัติกิจวัตรต่าง ๆ เช่น การไหว้พระสวดมนต์ การนั่งสมาธิ หรือที่เกี่ยวข้องกับกิจของสงฆ์ แล้วนำมาเผยแพร่ให้พุทธศาสนิกชนได้ปฏิบัติตาม

มุ่งใส่ใจบริหารจัดการวัด คือ การปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการไม่ได้มีแค่การพัฒนาเท่านั้น แต่จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการบริหารจัดการในส่วนต่าง ๆ ของวัดเพื่อให้เกิดความเรียบร้อย

เป็นที่น่าศรัทธาเลื่อมใสของสาธุชน ทั้งการบริหารจัดการศาสนบุคคล ศาสนสถาน และศาสนธรรมด้วย

ส่งเสริมแนวทางปรีชาปฏิบัติให้ก้าวไกล คือ สำหรับพระสังฆาธิการส่วนใหญ่นั้นจะมุ่งเน้นในเรื่องของการบริหาร พัฒนา โดยลืมนึกว่าสิ่งสำคัญนั้นคือการศึกษาในเรื่องของหลักคำสอนต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการครอบคลุมในการบริหารจัดการ รวมถึงการพัฒนาด้วย ซึ่งพระสังฆาธิการจำเป็นต้องมีส่วนช่วยผลักดันให้มีการศึกษาหลักธรรมของพระพุทธเจ้าให้เป็นไปในการเผยแผ่ และพระสังฆาธิการนั้นจำเป็นต้องหมั่นศึกษาแนวคำสอนเพื่อให้เกิดการปฏิบัติที่ดี ซึ่งมีทั้งปรีชาปฏิบัติ เป็นต้นจึงจะสืบต่อพระพุทธศาสนาให้มีความยาวนาน

สรุป

การปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการโดยใช้กฎหมายคณะสงฆ์ในการกำกับดูแลความสงบเรียบร้อยภายในวัด เป็นการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะพระสังฆาธิการ ซึ่งพระสังฆาธิการนั้น คือ พระสงฆ์ที่ได้รับการ ฐานะในการบริหารจัดการในการปกครองวัด หรือศาสนสมบัติในพื้นที่อาณาเขตของตนที่ได้รับจากผู้บังคับบัญชาที่อยู่เหนือตนให้ปกครองวัด ซึ่งในการปกครองวัดต้องมีทั้งความรู้ ความสามารถ และมีการใช้พระธรรมวินัย หรือหลักการบริหารทางพระธรรมวินัยเป็นบทบัญญัติเพื่อให้การปกครองคณะสงฆ์นั้นเป็นไปด้วยความเรียบร้อยตามหลักธรรมหรือหลักการจัดการในพระพุทธศาสนาที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติไว้ในพระไตรปิฎก โดยต่อมาเพื่อพระพุทธศาสนาเข้ามาในประเทศไทยการบวชในพระพุทธศาสนานั้นล้วนมีมากขึ้น จะใช้พระธรรมวินัยเหมือนเดิมก็มีอาจจะควบคุมได้ จึงจำเป็นที่จะใช้กฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระสงฆ์เข้ามาปกครอง กำกับดูแล เพื่อให้พระสงฆ์ และวัดมีความสงบเรียบร้อยดังตามทั้งกฎหมายพระธรรมวินัย กฎหมายพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ตามหมวดหมู่ และมาตราต่าง ๆ ที่ปรากฏในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ทั้ง 4 ฉบับ อันนำไปสู่ความสงบเรียบร้อย มีระเบียบ ตามที่มหาเถรสมาคมนั้นได้กำหนดไว้ และทำให้การจัดการปกครองในพระพุทธศาสนานั้นเป็นไปอย่างเหมาะสม และทำให้ประชาชนนั้นเกิดความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- พระครูโกศลศาสนวงศ์ (เลื่อน มนต์วีรขันธ์). (2560). *บทบาทการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ*. สืบค้น 1 พฤศจิกายน 2567, จาก <https://shorturl.asia/v0K58>
- พระครูธรรมธรสายัณห์ วิฑูรย์. (2558). *บทบาทสังฆาธิการยุคใหม่ : ประสิทธิภาพการปกครองคณะสงฆ์*. *วารสารพุทธจักร*, 69(3), 54-65.
- พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 เรื่อง เบ็ดเตล็ด. (2505, 31 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 79 ตอนที่ 115 ฉบับพิเศษ. หน้า 43.

- พระสุระ สนิทชัย และรชพล ศรีขาวรส. (2562). บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา*, 1(1), 325-335.
- พระอดุลย์ กุศลจิตโต. (2561). บทบาทของพระสังฆาธิการที่มีต่อการปกครองคณะสงฆ์ ในเขตการปกครอง จังหวัดเลย. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏจังหวัดเลย*, 13(43), 63-74.
- พีระพงษ์ มีพงษ์ธรรม. (2559). บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารวัดโดยใช้หลักธรรมาภิบาล. *วารสารวิชาการร้อยแก่นสาร*, 1(1), 31-41.
- วัดโมลีโลกยาราม. (2562). *วิทยาพระสังฆาธิการ*. สืบค้น 2 พฤศจิกายน 2567, จาก <https://www.watmoli.com/wittaya-two/1721/>
- สถาบันพระสังฆาธิการ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2558). *พระสังฆาธิการ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2562). *คู่มือพระสังฆาธิการ (พ.ศ. 2562)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- อินตา ศิริวรรณ. (2556). *การบริหารวัดด้านการปกครอง*. สืบค้น 3 พฤศจิกายน 2567, จาก http://pbs.mcu.ac.th/wp-content/uploads/2018/02/00202_038_2556สารนิพนธ์เรื่องการบริหารวัดด้านการปกครองผศ.ดร.อินตา-ศิริวรรณ415-420.pdf

